

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АВТОМОБІЛЕБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Шевченко І.Ю., канд. екон. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Постановка проблеми. Невід'ємною та важливою підгалуззю вітчизняного машинобудування є автомобілебудування, представлене головним чином легковим автомобілебудуванням, вантажним автомобілебудуванням і автобусобудуванням. Нині вітчизняне автомобілебудування переживає скрутні часи зменшення обсягів виробництва та втрати конкурентних позицій на національному ринку продажу автомобілів. У таких умовах актуалізується необхідність проведення дослідження у напрямку оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу приділено вітчизняними науковцями теоретичним, методологічним і прикладним аспектам оцінювання конкурентоспроможності підприємств: наукова література містить велику кількість різноманітних методик оцінювання конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. В останні роки вітчизняна наукова економічна література поповнилася методиками оцінювання конкурентоспроможності підприємств за авторством В.Є. Волошиної [2], М.Ю. Гергель [10], Н.І. Горбаль [1], О.І. Жилінської [2], Є.В. Зотової [3], Б.В. Кабальської [4], В.М. Кобелева [7], К.В. Кокури [5], В. М. Котвіцького [6], М.В. Мірошник [7], О.М. Николук [8], О.А. Сергієнко [9], Н.Є. Скоробогатової [10], У.Р. Сухорської [1], М.С. Татар [9], О.М. Транченко [11], О.О. Шевченко [12], С.М. Шинкар [13], Д.В. Яцкового [14]. Узагальнюючи зазначені методики, доцільно констатувати суттєве превалювання у сучасній вітчизняній науковій економічній літературі експертного, матричного та інтегрального підходів до оцінювання конкурентоспроможності підприємств, на підставі чого можна стверджувати про певну умовну універсальність даних підходів.

Невирішені складові загальної проблеми. Разом з тим, оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств має певні особливості.

Так, за переконанням автора під «конкурентоспроможністю підприємства автомобілебудування» доцільно розуміти «...динамічну властивість автомобілебудівного підприємства щодо забезпечення ефективності всіх видів діяльності в результаті взаємодії внутрішнього конкурентного потенціалу та факторів зовнішнього конкурентного середовища у відповідності до обраної конкурентної стратегії на певному етапі життєвого циклу» [15]. Надана дефініція вводить до алгоритму оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівного підприємства у якості обов'язкових елементів оцінку конкурентного потенціалу підприємства автомобілебудування (КППА) та ідентифікацію етапу його життєвого циклу.

У свою чергу конкурентний потенціал автомобілебудівного підприємства являє собою «...сукупність реалізованих і потенційних виробничих, кадрових, управлінських, інноваційно-інвестиційних, фінансових, стратегічних і ринкових ресурсів автовиробника, що забезпечують конкурентоспроможність автомобілебудівної продукції на ринку продажу автомобілів та ефективність всіх видів діяльності автомобілебудівного підприємства на різних етапах його життєвого циклу» [16]. Зазначене визначення уточнює структуру конкурентного потенціалу автовиробника та вводить до алгоритму оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівного підприємства як обов'язкового елементу оцінку конкурентоспроможності автомобілебудівної продукції (КАП).

З урахуванням зазначеного автором було запропоновано методику оцінювання конкурентоспроможності підприємств автомобілебудування (КПА), представлену на рис. 1.

Пропонована методика представляє синтез експертного, матричного та інтегрального підходів до оцінювання конкурентоспроможності підприємств і додатково враховує виявлені особливості оцінювання конкурентоспроможності суб'єктів автомобілебудівної галузі.

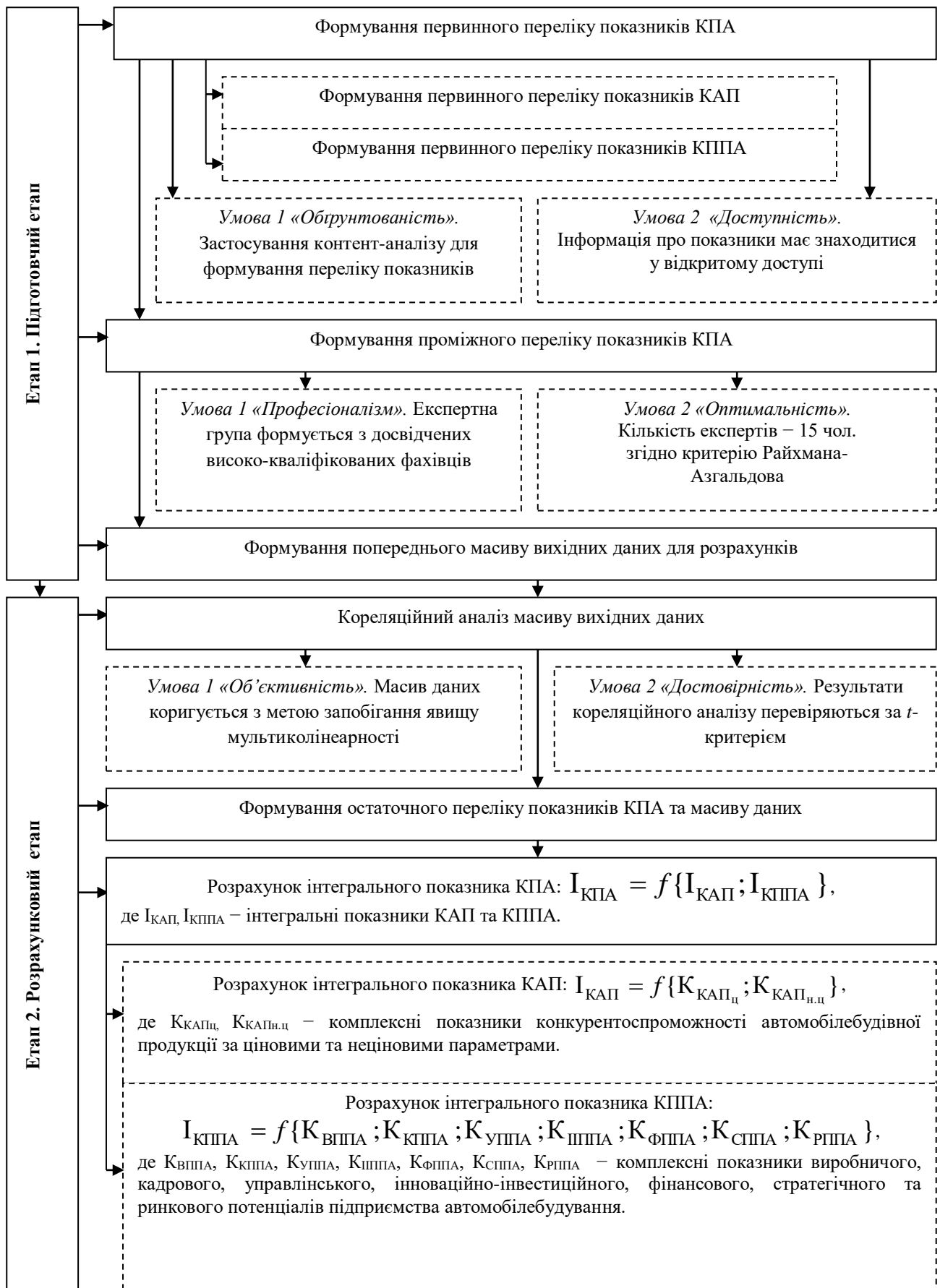

Рис. 1. Методика оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств [17] (початок)

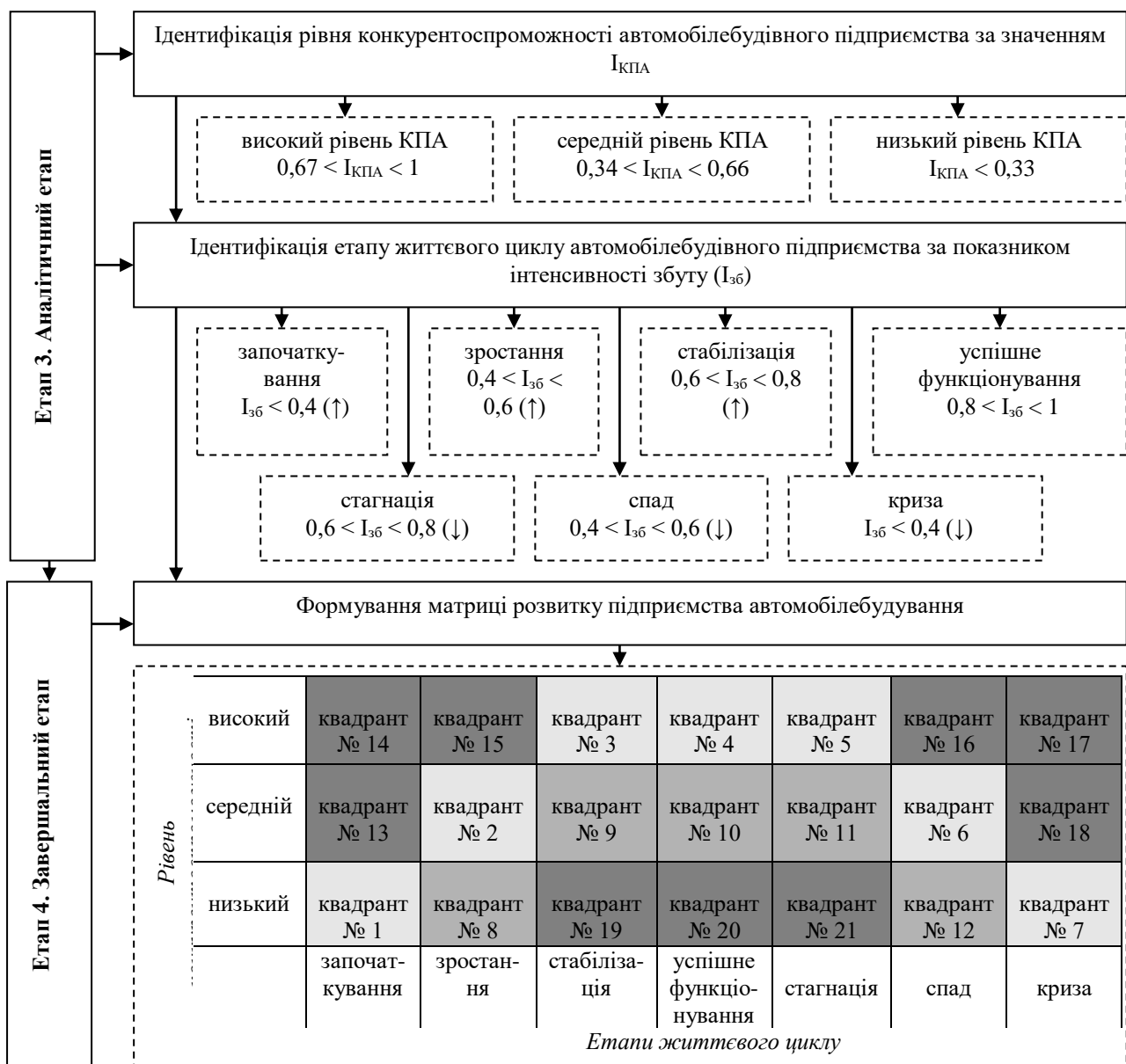

Рис. 1. Методика оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств [17] (закінчення)

Для підтвердження практичної цінності розробленої методики оцінювання конкурентоспроможності підприємств автомобілебудування необхідна її апробація.

Формулювання цілей статті. Метою статті є інтегральне оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результатом реалізації підготовчого етапу запропонованої методики стало формування переліку показників оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівної продукції та конкурентного потенціалу підприємств автомобілебудування.

Так, оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівної продукції передбачає присвоєння експертами рангів легковим автомобілям, вантажним автомобілям і автобусам вітчизняного виробництва та їх найближчим конкурентам-аналогам на ринку за критеріями «ціна», «якість», «асортимент (модифікації)» та «сервісне обслуговування». Надані експертами ранги синтезуються та зводяться до інтегрального індексу конкурентоспроможності автомобілебудівної продукції ($I_{КАП}$).

Оцінювання конкурентного потенціалу підприємств автомобілебудування передбачено з використанням таких показників: виробничого потенціалу – собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), рентабельність виробництва продукції, вартість основних засобів, фондвіддача, фондомісткість, фондоозброєність праці, рентабельність основних засобів, коефіцієнт зносу основних фондів, коефіцієнт придатності основних фондів, вартість оборотних засобів, матеріаломісткість, матеріаловіддача, коефіцієнт оборотності оборотних коштів, коефіцієнт оборотності запасів, коефіцієнт оборотності готової продукції, рентабельність оборотного капіталу; кадрового потенціалу – продуктивність праці, середня заробітна плата; управлінського потенціалу – коефіцієнт ефективності менеджменту; інноваційно-інвестиційного потенціалу – вартість реалізованих інвестиційних проектів, частка довгострокових фінансових інвестицій в активах, коефіцієнт ефективності інвестиційного капіталу; фінансового потенціалу – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), прибуток до оподаткування, чистий прибуток, чистий грошовий потік від операційної діяльності, чистий грошовий потік від фінансової діяльності, чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності, рентабельність діяльності, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт заборгованості, рентабельність капіталу (активів), рентабельність власного капіталу, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт мобільності коштів, коефіцієнт автономії, коефіцієнт покриття, коефіцієнт платоспроможності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт фінансової стійкості, співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості,

коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, фінансовий леверидж; стратегічного потенціалу – середньорічна кількість простих акцій, чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію, дивіденди на одну просту акцію; ринкового потенціалу – рентабельність реалізації товару, частка витрат на збут, коефіцієнт ефективності реклами та засобів стимулювання збуту. Остаточний перелік внутрішньокomплекcних показників, використовуваних для формування комплексних показників виробничого, кадрового, управлінського, інноваційно-інвестиційного, фінансового, стратегічного та ринкового потенціалів підприємств автомобілебудування України формувався за результатами кореляційного аналізу первісного масиву даних.

Інформаційну базу дослідження склали дані Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України [18-25] та Асоціації автовиробників України «УкрАвтопром» [26-30].

За результатами інтегрального оцінювання конкурентоспроможності продукції підприємств автомобілебудування України отримані такі інтегральні індекси конкурентоспроможності автомобілебудівної продукції: для підприємств легкового автомобілебудування: для ПАТ «ЗАЗ» (ПрАТ «Промавтоінвест») – $I_{КАП} = 0,61$, для корпорації «Богдан» – $I_{КАП} = 0,49$, для ПрАТ «Єврокар» – $I_{КАП} = 0,67$; для підприємств вантажного автомобілебудування: для ПАТ «ЗАЗ» (ПрАТ «Промавтоінвест») – $I_{КАП} = 0,62$, для корпорації «Богдан» – $I_{КАП} = 0,58$, для ПрАТ «АвтоКрАЗ» – $I_{КАП} = 0,65$; для підприємств автобусобудування: для ПАТ «ЗАЗ» (ПрАТ «Промавтоінвест») – $I_{КАП} = 0,59$, для корпорації «Богдан» – $I_{КАП} = 0,55$, для ПрАТ «БАЗ» – $I_{КАП} = 0,57$, для ПрАТ «Часівоярські автобуси» – $I_{КАП} = 0,61$, для ПрАТ «Чернігівський автозавод» – $I_{КАП} = 0,50$, для ПАТ «Черкаський автобус» – $I_{КАП} = 0,60$.

За результатами розрахунків виявлено, що продукція вітчизняного автопрому характеризується середнім рівнем конкурентоспроможності, окрім легковиків виробництва ПрАТ «Єврокар», для яких характерний високий рівень конкурентоспроможності.

Табл. 1 містить результати інтегрального оцінювання конкурентного потенціалу підприємств автомобілебудування України в період 2013-2017 рр.

Таблиця 1

Конкурентний потенціал підприємств автомобілебудування України*

Показники	Значення показників за роками				
	2013	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6
Конкурентний потенціал підприємств легкового автомобілебудування					
«ЗАЗ» (ПрАТ «Промавтоінвест»)					
КВППА	0,70	0,43	0,38	0,37	0,41
ККППА	0,60	0,77	0,55	0,94	0,92
КУППА	1,00	0,00	0,06	0,02	0,02
КПППА	0,99	0,96	0,95	0,94	0,93
КФППА	0,37	0,20	0,19	0,20	0,26
КСППА	0,50	0,00	0,02	0,00	0,01
КРППА	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ІКППА	0,59	0,34	0,31	0,35	0,37
корпорація «Богдан»					
КВППА	0,62	0,59	0,55	0,58	0,44
ККППА	0,60	0,41	0,83	0,82	0,78
КУППА	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
КПППА	1,00	0,46	0,52	0,53	0,13
КФППА	0,54	0,43	0,26	0,28	0,25
КСППА	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
КРППА	0,50	0,14	0,30	0,30	0,22
ІКППА	0,47	0,29	0,35	0,36	0,26
ПрАТ «Сврокар»					
КВППА	0,65	0,55	0,46	0,62	0,84
ККППА	0,45	0,29	0,28	0,61	1,00
КУППА	0,17	0,00	0,00	0,00	1,00
КПППА	1,00	0,97	0,96	0,90	0,84
КФППА	0,40	0,35	0,26	0,37	0,44
КСППА	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
КРППА	0,47	0,50	0,14	0,36	0,73
ІКППА	0,45	0,38	0,30	0,41	0,69
Конкурентний потенціал підприємств вантажного автомобілебудування					
«ЗАЗ» (ПрАТ «Промавтоінвест»)					
КВППА	0,68	0,47	0,42	0,44	0,48
ККППА	0,60	0,77	0,55	0,94	0,92
КУППА	1,00	0,00	0,06	0,02	0,02
КПППА	0,99	0,65	0,63	0,63	0,62
КФППА	0,33	0,14	0,20	0,21	0,28
КСППА	0,67	0,33	0,35	0,34	0,34
КРППА	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ІКППА	0,61	0,34	0,32	0,37	0,38

корпорація «Богдан»					
К _{ВППА}	0,70	0,62	0,60	0,61	0,47
К _{КППА}	0,60	0,41	0,83	0,82	0,78
К _{УППА}	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
К _{ПППА}	1,00	0,30	0,35	0,35	0,09
К _{ФППА}	0,57	0,39	0,26	0,29	0,24
К _{СППА}	0,33	0,33	0,33	0,33	0,33
К _{РППА}	0,50	0,14	0,30	0,30	0,22
І _{КППА}	0,53	0,31	0,38	0,39	0,30
ПрАТ «АвтоКрАЗ»					
К _{ВППА}	0,68	0,76	0,71	0,59	0,57
К _{КППА}	0,38	0,75	0,76	0,64	0,94
К _{УППА}	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00
К _{ПППА}	0,99	0,32	0,31	0,59	0,04
К _{ФППА}	0,49	0,48	0,32	0,23	0,33
К _{СППА}	0,67	0,33	0,33	0,33	0,00
К _{РППА}	0,81	0,19	0,50	0,33	0,17
І _{КППА}	0,72	0,40	0,42	0,39	0,29
Конкурентний потенціал підприємств автобусобудування					
«ЗАЗ» (ПрАТ «Промавтоінвест»)					
К _{ВППА}	0,73	0,49	0,37	0,38	0,40
К _{КППА}	0,60	0,77	0,55	0,94	0,92
К _{УППА}	1,00	0,00	0,06	0,02	0,02
К _{ПППА}	0,99	0,65	0,63	0,63	0,62
К _{ФППА}	0,41	0,22	0,20	0,22	0,23
К _{СППА}	0,50	0,00	0,02	0,00	0,01
К _{РППА}	0,33	0,00	0,03	0,01	0,01
І _{КППА}	0,65	0,30	0,27	0,31	0,32
корпорація «Богдан»					
К _{ВППА}	0,65	0,62	0,58	0,61	0,49
К _{КППА}	0,60	0,41	0,83	0,82	0,78
К _{УППА}	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
К _{ПППА}	1,00	0,30	0,35	0,35	0,09
К _{ФППА}	0,53	0,45	0,25	0,28	0,22
К _{СППА}	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
К _{РППА}	0,33	0,10	0,20	0,20	0,15
І _{КППА}	0,44	0,27	0,32	0,32	0,25
ПрАТ «БАЗ»					
К _{ВППА}	0,70	0,39	0,60	0,36	0,30
К _{КППА}	1,00	0,15	0,14	0,17	0,09
К _{УППА}	0,01	0,00	1,00	0,00	0,00
К _{ПППА}	0,67	0,58	0,58	0,00	0,00
К _{ФППА}	0,33	0,34	0,48	0,14	0,10
К _{СППА}	0,04	0,00	0,50	0,00	0,00
К _{РППА}	0,08	0,33	0,88	0,16	0,06
І _{КППА}	0,40	0,26	0,60	0,12	0,08

ПрАТ «Часівоярські автобуси»					
К _{ВППА}	0,85	0,83	0,79	0,76	0,68
К _{КППА}	0,77	0,64	0,88	0,99	0,99
К _{УППА}	0,47	0,69	1,00	0,63	0,36
К _{ШППА}	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1	2	3	4	5	6
К _{ФППА}	0,60	0,61	0,66	0,54	0,56
К _{СППА}	0,50	0,47	0,45	0,27	0,14
К _{РППА}	0,84	1,00	0,76	0,51	0,41
І _{КППА}	0,58	0,61	0,65	0,53	0,45
ПрАТ «Чернігівський автозавод»					
К _{ВППА}	0,59	0,60	0,52	0,45	0,89
К _{КППА}	0,38	0,55	0,48	0,41	1,00
К _{УППА}	0,00	1,00	0,00	0,00	0,61
К _{ШППА}	0,32	0,67	0,67	0,56	0,50
К _{ФППА}	0,31	0,27	0,20	0,18	0,69
К _{СППА}	0,00	0,28	0,00	0,00	0,50
К _{РППА}	0,03	0,70	0,13	0,09	0,61
І _{КППА}	0,23	0,58	0,28	0,24	0,68
ПАТ «Черкаський автобус»					
К _{ВППА}	0,51	0,66	0,67	0,79	0,97
К _{КППА}	0,24	0,39	0,31	0,62	1,00
К _{УППА}	0,02	0,00	1,00	0,76	0,86
К _{ШППА}	0,66	0,89	0,93	0,56	0,51
К _{ФППА}	0,28	0,37	0,48	0,61	0,60
К _{СППА}	0,00	0,00	0,29	0,27	0,50
К _{РППА}	0,11	0,23	0,87	0,67	0,71
І _{КППА}	0,26	0,36	0,65	0,61	0,74

* розраховано автором за даними [18-25].

Синтез результатів інтегрального оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівної продукції та конкурентного потенціалу підприємств автомобілебудування дозволив визначити значення інтегральних індексів конкурентоспроможності вітчизняних автовиробників, порівняльна динаміка яких у 2013-2017 рр. наглядно представлена на рис. 2-4.

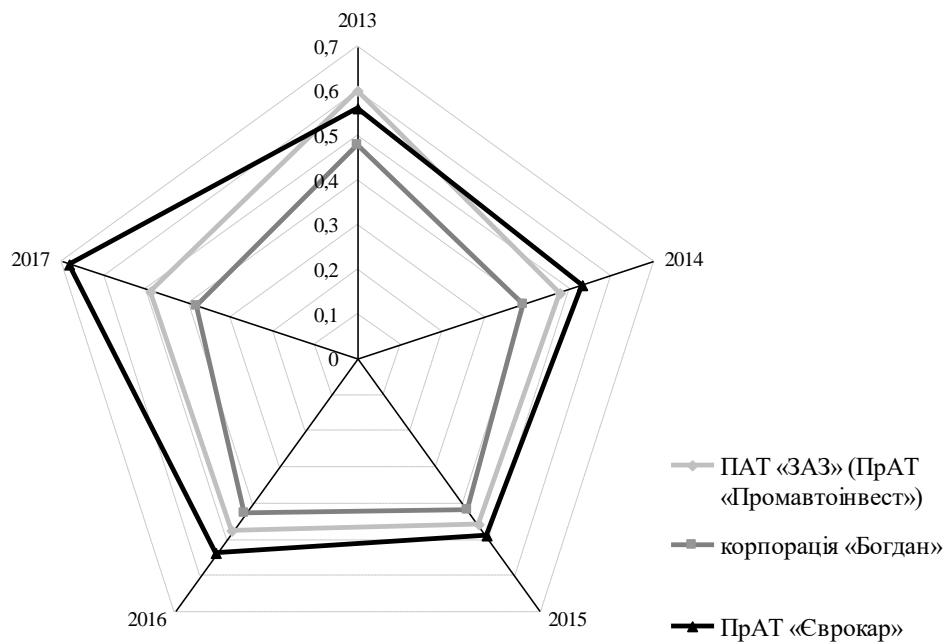

Рис. 2. Інтегральні індекси конкурентоспроможності підприємств легкового автомобілебудування України в 2013-2017 рр.

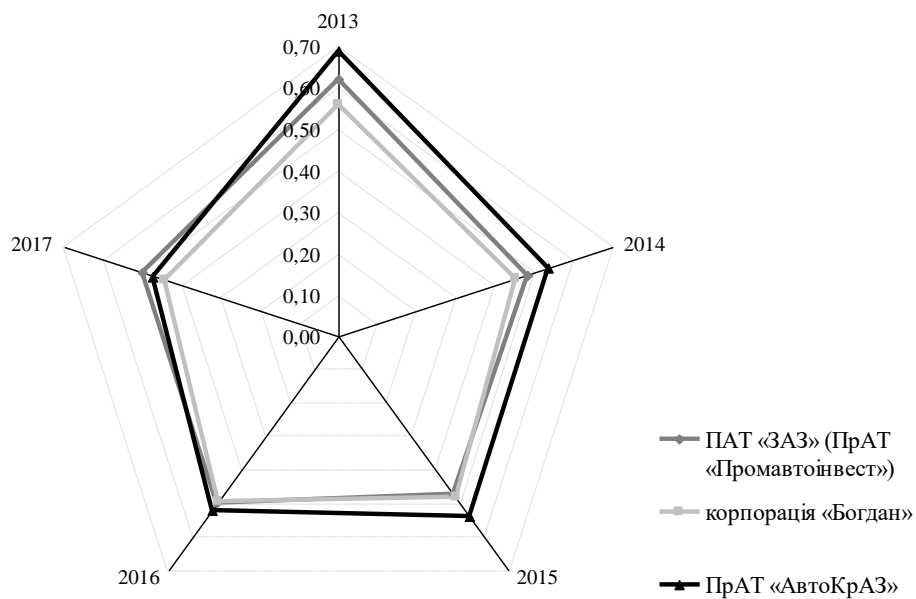

Рис. 3. Інтегральні індекси конкурентоспроможності підприємств вантажного автомобілебудування України в 2013-2017 рр.

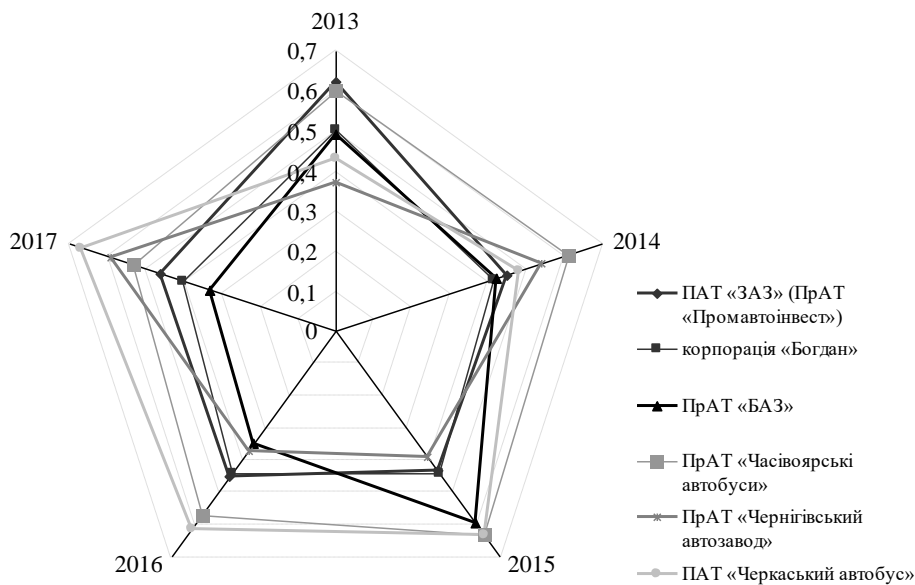

Рис. 4. Інтегральні індекси конкурентоспроможності підприємств автобусобудування України в 2013-2017 рр.

Розрахунок індексів інтенсивності збутової діяльності автовиробників, здійснений на основі даних [26-30], і їх співставлення з результатами інтегрального оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств дозволили побудувати матриці розвитку підприємств автомобілебудування України в період 2013-2017 рр. (рис. 5-7).

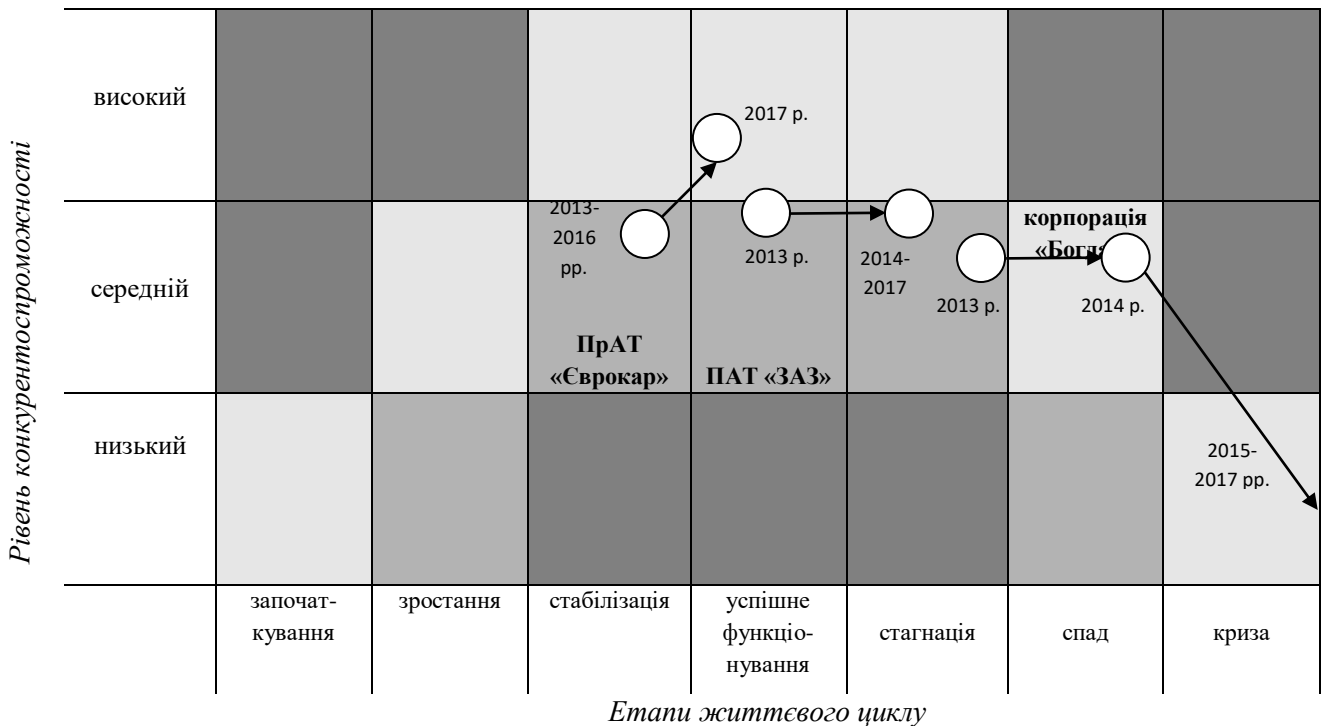

Рис. 5. Матриця розвитку підприємств легкового автомобілебудування України в період 2013-2017 рр. (авторська розробка)

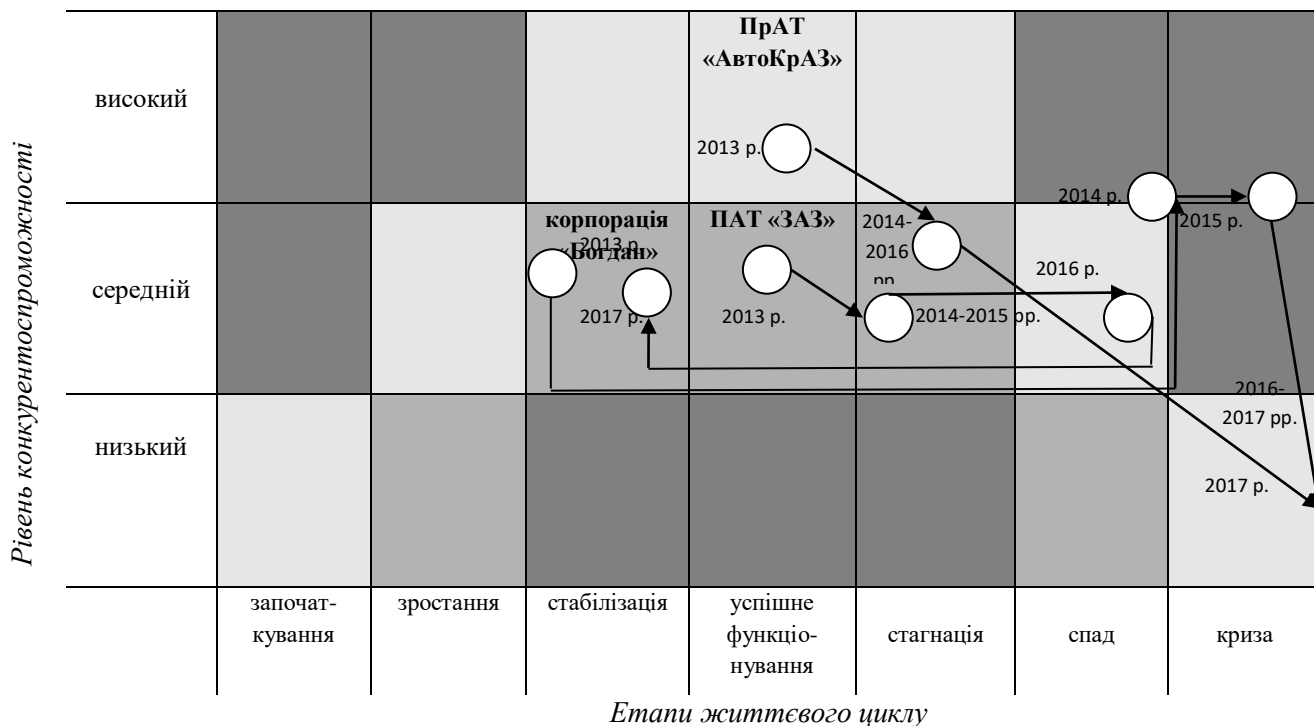

Рис. 6. Матриця розвитку підприємств вантажного автомобілебудування України в період 2013-2017 рр. (авторська розробка)

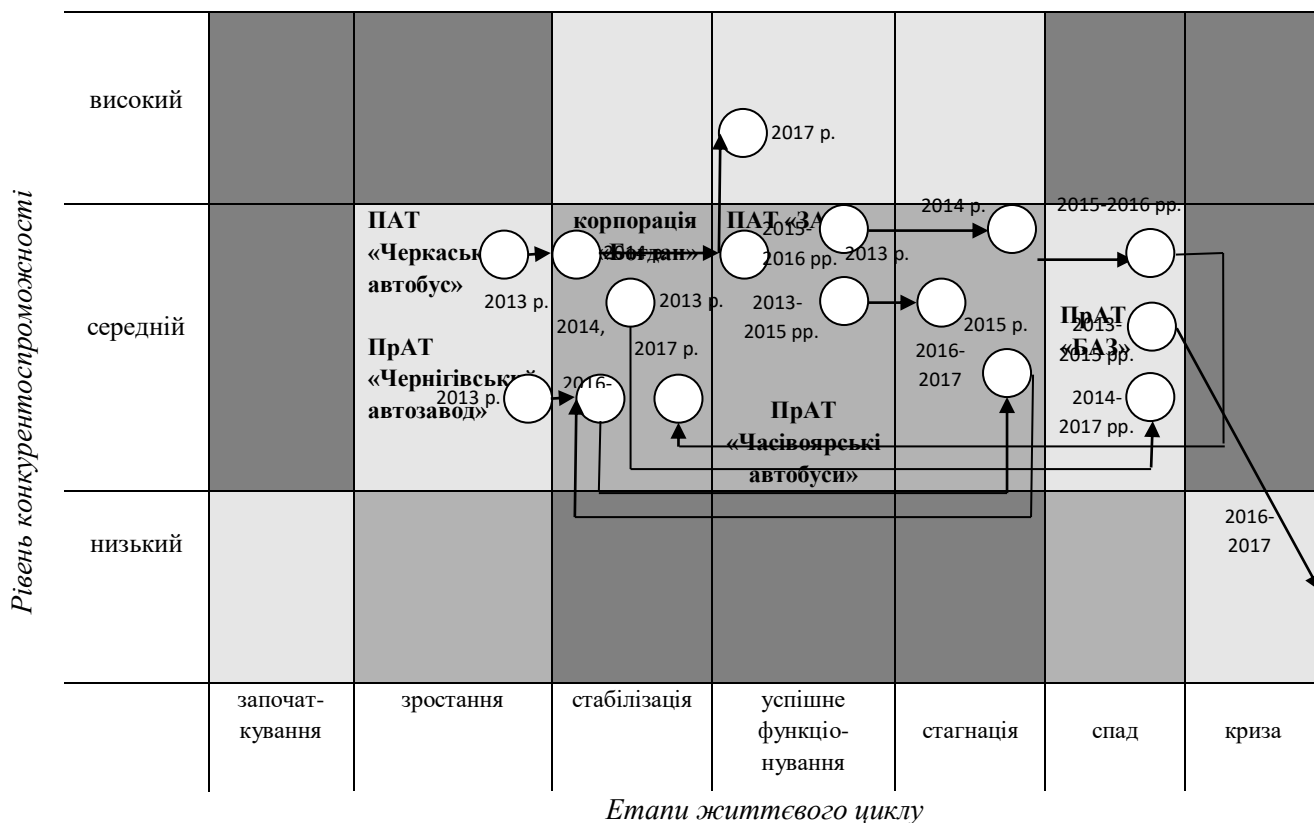

Рис. 7. Матриця розвитку підприємств автобусобудування України в період 2013-2017 рр. (авторська розробка)

За результатами матричного аналізу розвитку підприємств автомобілебудування України було встановлено нинішнє перебування таких автомобілебудівних підприємств у наступних квадрантах: ПАТ «ЗАЗ» (ПрАТ «Промавтоінвест») – у квадранті стагнації при збереженні середньої конкурентоспроможності (як виробника легкових автомобілів), у квадранті стабілізації при збереженні середнього рівня конкурентоспроможності (як виробника вантажних автомобілів і автобусів); корпорації «Богдан» – у квадранті кризи з огляду на припинення виробничої діяльності (як виробника легкових і вантажних автомобілів), у квадранті спаду при збереженні середньої конкурентоспроможності (як виробника автобусів); ПрАТ «Єврокар» – у квадранті успішного функціонування при досягненні високого рівня конкурентоспроможності; ПрАТ «АвтоКрАЗ» – у квадранті кризи з огляду на припинення виробничої діяльності; ПрАТ «БАЗ» – у квадранті кризи з огляду на припинення виробничої діяльності; ПрАТ «Часівоярські автобуси» – у квадранті стагнації при збереженні середньої конкурентоспроможності; ПрАТ «Чернігівський автозавод» – у квадранті стабілізації при збереженні середнього рівня конкурентоспроможності; ПАТ «Черкаський автобус» – у квадранті успішного функціонування при досягненні високого рівня конкурентоспроможності.

Висновки з проведеного дослідження. Отримані результати інтегрального оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств України складають підґрунтя для розроблення державної стратегії розвитку автомобілебудування України на засадах гармонізаційного підходу, чим визначаються перспективи подальших досліджень.

Перелік посилань

1. Горбаль Н.І., Сухорська У.Р. Оцінювання рівня конкурентних переваг та конкурентоспроможності підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку.* 2012. № 748. С. 126–132.

2. Жилінська О.І., Волошина В.Є. Теоретичні аспекти оцінювання конкурентоспроможності підприємства на засадах бенчмаркінгу. *Бізнес Інформ*. 2012. № 10. С. 96–101.

3. Зотова Є.В. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємств. *Економіка і управління*. 2012. № 2. С. 119–126.

4. Кабальська Б.В. Методологічні аспекти комплексної оцінки конкурентоспроможності підприємства. *Наука й економіка*. 2013. Вип. 2. С. 129–134.

5. Кокура К.В. Розробка економіко-математичної моделі оцінювання конкурентоспроможності підприємства на зовнішньому ринку. *Економічний простір*. 2013. № 73. С. 185–193.

6. Котвіцький В.М. Оцінка рівня конкурентоспроможності підприємства: теоретичний та практичний аспекти. *Технологія і техніка друкарства*. 2009. Вип. 1-2. С. 96–103.

7. Мірошник М.В., Кобелєв В.М. Розробка моделі оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: Технічний прогрес та ефективність виробництва. 2014. № 32. С. 182–187.

8. Николук О.М. Методологічні аспекти оцінювання конкурентоспроможності підприємств. *Вісник Житомирського національного агроекологічного університету*. 2011. № 2(2). С. 61–72.

9. Сергієнко О.А., Татар М.С. Просторово-динамічна оцінка та аналіз індикаторів конкурентоспроможності підприємств. *Бізнес Інформ*. 2012. № 4. С. 41–46.

10. Скоробогатова Н.Є., Гергель М.Ю. Модель оцінки конкурентоспроможності промислового підприємства. *Економічний форум*. 2014. № 1. С. 153–161.

11. Транченко О.М. Конкурентоспроможність суб'єктів підприємницької діяльності: сутність, методи та критерії оцінки. *Облік і фінанси*. 2013. № 3. С. 143–148.

12. Шевченко О.О. Сучасні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2013. № 4. С. 136–139.

13. Шинкар С.М. Оцінка конкурентоспроможності підприємства з використанням графічного методу. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2011. Вип. 2. С. 274–278.

14. Яцковий Д.В. Сучасні методики оцінки конкурентоспроможності підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 4. С. 183–188.

15. Шевченко І.Ю. Історична еволюція та сучасна інтерпретація дефініції сутності категорії «конкурентоспроможність підприємства автомобілебудування». *Бізнес Інформ*. 2018. № 1. С. 20–27.

16. Шевченко І.Ю. Конкурентний потенціал підприємств автомобілебудування: сутнісна та структурна характеристика. *Економіка. Фінанси. Право: щомісячний інформаційно-аналітичний журнал*. 2018. № 8. С. 34–37.

17. Шевченко І.Ю. Методичні засади оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств у контексті формування державної стратегії розвитку автомобілебудування. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2018. № 4 (125). С. 49–61.

18. Річна фінансова звітність ПАТ «Запорізький автомобільний завод». Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України : сайт. URL : <https://smida.gov.ua/db/participant/05808563> (дата звернення : 18.09.2018).

19. Річна фінансова звітність ПрАТ «Автомобільна Компанія «Богдан Моторс»». Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України : сайт. URL : <https://smida.gov.ua/db/participant/05808592> (дата звернення : 20.09.2018).

20. Річна фінансова звітність ПрАТ «Єврокар». Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України : сайт. URL : <https://smida.gov.ua/db/participant/30913130> (дата звернення : 22.09.2018).

21. Річна фінансова звітність ПрАТ «АвтоКрАЗ». Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України : сайт. URL : <https://smida.gov.ua/db/participant/05808735> (дата звернення : 25.09.2018).

22. Річна фінансова звітність ПрАТ «Бориспільський автозавод». Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України : сайт. URL : <https://smida.gov.ua/db/participant/31936646> (дата звернення : 28.09.2018).

23. Річна фінансова звітність ПрАТ «Часівоярські автобуси». Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України : сайт. URL : <https://smida.gov.ua/db/participant/01350251> (дата звернення : 30.09.2018).

24. Річна фінансова звітність ПрАТ «Чернігівський автозавод». Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України : сайт. URL : <https://smida.gov.ua/db/participant/32601556> (дата звернення : 02.10.2018).

25. Річна фінансова звітність ПАТ «Черкаський автобус». Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України : сайт. URL : <https://smida.gov.ua/db/participant/05390419> (дата звернення : 05.10.2018).

26. Статистика виробництва та продажу автомобілів в Україні в 2013 році. Асоціація автовиробників України «УкрАвтопром» : сайт. URL : <http://ukrautoprom.com.ua/uk/statistika/statistika-2013> (дата звернення : 10.10.2018).

27. Статистика виробництва та продажу автомобілів в Україні в 2014 році. Асоціація автовиробників України «УкрАвтопром» : сайт. URL : <http://ukrautoprom.com.ua/uk/statistika/statistika-2014> (дата звернення : 10.10.2018).

28. Статистика виробництва та продажу автомобілів в Україні в 2015 році. Асоціація автовиробників України «УкрАвтопром» : сайт. URL : <http://ukrautoprom.com.ua/uk/statistika/statistika-2014-2> (дата звернення : 10.10.2018).

29. Статистика виробництва та продажу автомобілів в Україні в 2016 році. Асоціація автовиробників України «УкрАвтопром» : сайт. URL : <http://ukrautoprom.com.ua/uk/statistika/statistika-2016> (дата звернення : 10.10.2018).

30. Статистика виробництва та продажу автомобілів в Україні в 2017 році. Асоціація автовиробників України «УкрАвтопром» : сайт. URL : <http://ukrautoprom.com.ua/uk/statistika/statistika-2017> (дата звернення : 10.10.2018).

References

1. Gorbai, N. I., Sukhorska, U. R. (2012), Assessment of the level of the competitive advantages and the competitiveness of the enterprise [Otsiniuvannia rivnia konkurentnykh perevah ta konkurentospromozhnosti pidpryemstva], *Bulletin of the National university «Lviv polytechnic». Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of the formation and problems of the development*, No 748, P. 126–132.

2. Zhilinska, O. I., Voloshina, V. Ye. (2012), Theoretical aspects of the assessing the competitiveness of the enterprise on the basis of the benchmarking [Teoretychni aspekty otsiniuvannia konkurentospromozhnosti pidpryemstva na zasadakh benchmarkingu], *Business Inform*, No 10, P. 96–101.

3. Zotova, Ye. V. (2012), Methodological approaches to the assessing the competitiveness of the enterprises [Metodychni pidkhody do otsinky konkurentospromozhnosti pidpryemstv], *Economics and management*, No 2, P. 119–126.

4. Kabalska, B. V. (2013), Methodological aspects of the complex assessment of the competitiveness of the enterprise [Metodolohichni aspekty kompleksnoi otsinky konkurentospromozhnosti pidpryemstva], *Science and economics*, Issue 2, P. 129–134.

5. Kokura, K. V. (2013), Development of the economic and mathematical model for the assessing the competitiveness of the enterprise in the foreign market [Rozrobka ekonomiko-matematychnoi modeli otsiniuvannia

konkurentospromozhnosti pidpryiemstva na zovnishnomu rynku], *Economic space*, No 73, P. 185–193.

6. Kotvitskiy, V. M. (2009), Assessment of the level of the competitiveness of the enterprise: theoretical and practical aspects [Otsinka rivnia konkurentospromozhnosti pidpryiemstva: teoretychnyi ta praktychnyi aspekty], *Technology and technique of the printing*, Issue 1-2, P. 96–103.

7. Miroshnik, M. V., Kobelev, V. M. (2014), Development of the model for the assessing the level of the competitiveness of the enterprise [Rozrobka modeli otsinky rivnia konkurentospromozhnosti pidpryiemstva], *Bulletin of the National technical university «KhPI». Series: Technical progress and production efficiency*, No 32, P. 182–187.

8. Nikoliuk, O. M. (2011), Methodological aspects of the assessing the competitiveness of the enterprises [Metodolohichni aspekty otsiniuvannia konkurentospromozhnosti pidpryiemstv], *Bulletin of the Zhytomyr national agroecological university*, No 2(2), P. 61–72.

9. Sergienko, O. A., Tatar, M. S. (2012), Spatial-dynamic assessment and analysis of the indicators of the competitiveness of the enterprises [Prostorovodynamichna otsinka ta analiz indykatoriv konkurentospromozhnosti pidpryiemstv], *Business Inform*, No 4, P. 41–46.

10. Skorobogatova, N. Ye., Gergel, M. Yu. (2014), Model for the assessing the competitiveness of the industrial enterprise [Model otsinky konkurentospromozhnosti promyslovoho pidpryiemstva], *Economic forum*, No 1, P. 153–161.

11. Tranchenko, O. M. (2013), Competitiveness of the business entities: essence, methods and criteria of the evaluation [Konkurentospromozhnist sub'iektiv pidpryiemnytskoi diialnosti: sutnist, metody ta kryterii otsinky], *Accounting and finance*, No 3, P. 143–148.

12. Shevchenko, O. O. (2013), Modern approaches to the assessing the competitiveness of the enterprise [Suchasni pidkhody do otsinky konkurentospromozhnosti pidpryiemstva], *Bulletin of the Kiev national university of technology and design*, No 4, P. 136–139.

13. Shinkar, S. M. (2011), Assessment of the competitiveness of the enterprise using the graphic method [Otsinka konkurentospromozhnosti pidpryiemstva z vykorystanniam hrafichnoho metodu], *Economic strategy and prospects for the development of the trade and services*, Issue 2, P. 274–278.

14. Yatskoviyy, D. V. (2013), Modern methods of the assessing the competitiveness of the enterprise [Suchasni metodyky otsinky konkurentospromozhnosti pidpryiemstva], *Bulletin of socio-economic research*, Issue 4, P. 183–188.

15. Shevchenko, I. Yu. (2018), Historical evolution and current interpretation of the definition of essence of the category of «competitiveness of enterprise of the automobile industry» [Istorychna evoliutsiia ta suchasna interpretatsiia definitsii sutnosti katehorii «konkurentospromozhnist pidpryiemstva avtomobilebuduvannia»], *Business Inform*, No 1, P. 20–27.

16. Shevchenko, I. Yu. (2018), Competitive potential of the automotive industry's enterprises: essential and structural characteristic [Konkurentnyi potensial pidpryiemstv avtomobilebuduvannia: sutnisna ta strukturna kharakterystyka], *Economics. Finance. Law: monthly information-analytical magazine*, No 8, P. 34–37.

17. Shevchenko, I. Yu. (2018), Methodological framework for assessing the competitiveness of automotive companies in the context of building the government strategy for automotive industry development [Metodychni zasady otsiniuvannia konkurentospromozhnosti avtomobilebudivnykh pidpryiemstv u konteksti formuvannia derzhavnoi stratehii rozvytku avtomobilebuduvannia], *Bulletin of the Kiev national university of technology and design*, No 4 (125), P. 49–61.

18. Annual financial statements of PJSC «Zaporozhye automobile plant» [Richna finansova zvitnist PAT «Zaporizkyi avtomobilnyi zavod»], available at: <https://smida.gov.ua/db/participant/05808563> (last accessed 18.09.2018).

19. Annual financial statements of PrJSC «Automobile Company «Bogdan Motors»» [Richna finansova zvitnist PrAT «Avtomobilna Kompaniia «Bohdan

Motors»)], available at: <https://smida.gov.ua/db/participant/05808592> (last accessed 20.09.2018).

20. Annual financial statements of PrJSC «Eurocar» [Richna finansova zvitnist PrAT «Ievrokar»], available at: <https://smida.gov.ua/db/participant/30913130> (last accessed 22.09.2018).

21. Annual financial statements of PrJSC «AvtoKrAZ» [Richna finansova zvitnist PrAT «AvtoKrAZ»], available at: <https://smida.gov.ua/db/participant/05808735> (last accessed 25.09.2018).

22. Annual financial statements of PrJSC «Borispol automobile plant» [Richna finansova zvitnist PrAT «Boryspilskyi avtozavod»], available at: <https://smida.gov.ua/db/participant/31936646> (last accessed 28.09.2018).

23. Annual financial statements of PrJSC «Chasivoyarsk buses» [Richna finansova zvitnist PrAT «Chasivoiarski avtobusy»], available at: <https://smida.gov.ua/db/participant/01350251> (last accessed 30.09.2018).

24. Annual financial statements of PrJSC «Chernihiv automobile plant» [Richna finansova zvitnist PrAT «Chernihivskyi avtozavod»], available at: <https://smida.gov.ua/db/participant/32601556> (last accessed 02.10.2018).

25. Annual financial statements of PJSC «Cherkassy bus» [Richna finansova zvitnist PAT «Cherkaskyi avtobus»], available at: <https://smida.gov.ua/db/participant/05390419> (last accessed 05.10.2018).

26. Statistics of the production and sales of the automobiles in Ukraine in 2013 [Statystyka vyrobnytstva ta prodazhu avtomobiliv v Ukraini v 2013 rotsi], available at: <http://ukrautoprom.com.ua/uk/statistika/statistika-2013> (last accessed 10.10.2018).

27. Statistics of the production and sales of the automobiles in Ukraine in 2014 [Statystyka vyrobnytstva ta prodazhu avtomobiliv v Ukraini v 2014 rotsi], available at: <http://ukrautoprom.com.ua/uk/statistika/statistika-2014> (last accessed 10.10.2018).

28. Statistics of the production and sales of the automobiles in Ukraine in 2015 [Statystyka vyrobnytstva ta prodazhu avtomobiliv v Ukraini v 2015 rotsi], available at: <http://ukrautoprom.com.ua/uk/statistika/statistika-2014-2> (last accessed 10.10.2018).

29. Statistics of the production and sales of the automobiles in Ukraine in 2016 [Statystyka vyrobnytstva ta prodazhu avtomobiliv v Ukraini v 2016 rotsi], available at: <http://ukrautoprom.com.ua/uk/statistika/statistika-2016> (last accessed 10.10.2018).

30. Statistics of the production and sales of the automobiles in Ukraine in 2017 [Statystyka vyrobnytstva ta prodazhu avtomobiliv v Ukraini v 2017 rotsi], available at: <http://ukrautoprom.com.ua/uk/statistika/statistika-2017> (last accessed 10.10.2018).

РЕФЕРАТИ РЕФЕРАТЫ ABSTRACTS

УДК 338.45; JEL Classification: L 60 : L 62

Шевченко І.Ю. ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АВТОМОБІЛЕБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Мета: інтегральне оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств України. **Методика дослідження:** авторська методика оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств, яка поєднує основні елементи експертного, інтегрального та матричного підходів, ураховує особливості формування конкурентоспроможності підприємств автомобільної промисловості. **Результати:** здійснено інтегральне оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств України в період 2013-2017 рр. Ідентифіковано рівні конкурентоспроможності продукції підприємств легкового автомобілебудування, вантажного автомобілебудування та автобусобудування в Україні, в тому числі за цінним параметром і неціновими параметрами («якість», «асортимент (модифікації)» та «сервісне обслуговування»). Визначено значення комплексних показників виробничого, кадрового, управлінського, інноваційно-інвестиційного, фінансового, стратегічного та ринкового потенціалів як структурних елементів інтегральних індексів конкурентного потенціалу автомобілебудівних підприємств України. Розраховано значення інтегральних індексів конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств України в досліджуваній період. Виявлено етапи життєвих циклів підприємств легкового автомобілебудування, вантажного автомобілебудування та автобусобудування в Україні. Побудовано матриці розвитку автомобілебудівних підприємств України. **Наукова новизна:** отримані результати інтегрального оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств України складають підґрунтя для розроблення державної стратегії розвитку автомобілебудування України на засадах гармонізаційного підходу. **Практична значущість:** авторська методика оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств рекомендується до використання суб'єктами автомобільної промисловості.

Ключові слова: конкурентоспроможність; легкове автомобілебудування; вантажне автомобілебудування; автобусобудування.

УДК 338.45; JEL Classification: L 60 : L 62

Шевченко И.Ю. ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ АВТОМОБИЛЕСТРОИТЕЛЬНЫХ
ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

Цель: интегральное оценивание конкурентоспособности автомобилестроительных предприятий Украины. **Методика исследования:** авторская методика оценки конкурентоспособности автомобилестроительных предприятий, которая объединяет основные элементы экспертного, интегрального и матричного подходов, учитывает особенности формирования конкурентоспособности предприятий автомобильной промышленности. **Результаты:** осуществлено интегральное оценивание конкурентоспособности автомобилестроительных предприятий Украины в период 2013-2017 гг. Идентифицировано уровни конкурентоспособности продукции предприятий легкового автомобилестроения, грузового автомобилестроения и автобусостроения в Украине, в том числе по ценовому параметру и неценовым параметрам («качество», «ассортимент (модификации)» и «сервисное обслуживание»). Определены значения комплексных показателей производственного, кадрового, управленческого, инновационно-инвестиционного, финансового, стратегического и рыночного потенциалов как структурных элементов интегральных индексов конкурентного потенциала автомобилестроительных предприятий Украины. Рассчитаны значения интегральных индексов конкурентоспособности автомобилестроительных предприятий Украины в исследуемый период. Выявлены этапы жизненных циклов предприятий легкового автомобилестроения, грузового автомобилестроения и автобусостроения в Украине. Построены матрицы развития автомобилестроительных предприятий Украины. **Научная новизна:** полученные результаты интегральной оценки конкурентоспособности автомобилестроительных предприятий Украины составляют основу для разработки государственной стратегии развития автомобилестроения Украины на основе гармонизационного подхода. **Практическая значимость:** авторская методика оценки конкурентоспособности автомобилестроительных предприятий рекомендуется к использованию субъектами автомобильной промышленности.

Ключевые слова: конкурентоспособность; легковое автомобилестроение; грузовое автомобилестроение; автобусостроение.

UDC 338.45; JEL Classification: L 60 : L 62

Shevchenko I.Yu. INTEGRAL ASSESSMENT OF THE
COMPETITIVENESS OF THE AUTOMOTIVE ENTERPRISES OF
UKRAINE

Purpose: integral assessing the competitiveness of the automotive enterprises of Ukraine. **Methodology of research:** the author's method of the assessment of the competitiveness of the automotive enterprises, which combines the main elements of the expert, integral and matrix approaches, takes into account the peculiarities of the formation of the competitiveness of the enterprises of the automotive industry.

Findings: integral assessment of the competitiveness of the automotive enterprises of Ukraine in the period of 2013-2017 was carried out. The levels of the competitiveness of the passenger cars, trucks and buses produced by Ukrainian automotive enterprises were identified, including by the price parameter and non-price parameters («quality», «assortment (modifications)» and «service»). The value of the complex indicators of the productive, personnel, managerial, innovation-investment, financial, strategic and market potentials as the structural elements of the integral indices of the competitive potential of the automotive enterprises of Ukraine was determined. The value of the integral indexes of the competitiveness of Ukrainian automotive enterprises in the research period was calculated. The stages of the life cycles of the enterprises produced cars, trucks and buses production in Ukraine were revealed. The matrices of the development of the automotive enterprises of Ukraine were constructed. **Originality:** the obtained results of the integral assessment of the competitiveness of the automotive enterprises of Ukraine form the basis for the state strategy of the automotive industry development in Ukraine based on the harmonization approach. **Practical value:** the author's method of the assessment of the competitiveness of the automotive enterprises is recommended for use by the automotive industry enterprises.

Key words: competitiveness; passenger cars production; trucks production; buses production.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Шевченко Інна Юріївна – кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, доцент кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: shevchenko.khnadu@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-0758-9244. Моб. (066) 187-28-30.

Шевченко Инна Юрьевна – кандидат экономических наук, доцент, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет, доцент кафедры экономики и предпринимательства, г. Харьков, Украина.

Shevchenko Inna – PhD in Economics, Associate Professor, Kharkiv National Automobile and Highway University, Associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv, Ukraine.